צו

א. צווישן די דיני החטאת אין אונ־זער פרשה[1] זאָגט די תורה[2]: „וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחושת בושלה ומורק ושוטף במים".

שטעלט זיך רש"י אויף דעם וואָרט „ישבר" און איז מפרש: „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר והוא הדין לכל הקדשים".

דאָס וואָס רש"י דאַרף (א) מסביר זיין דעם טעם הדין פון „ישבר"[3], און (ב) צולייגן „והוא הדין לכל הקדשים" — יש לומר בפשטות:

דער פסוק „וכלי חרש גו'" קומט בהמשך צום פריערדיקן פסוק וואו עס ווערט געזאָגט דער דין פון „דם חטאת" — „ואשר יזה מדמה על הבגד גו' תכבס במקום קדוש", וואָס דער חיוב איז דאָ בלויז ביי חטאת און ניט ביי קיין אַנדער קרבן. ועפ"ז וואָלט מען געדאַרפט לערנען[4], אַז דער פסוק „וכלי חרש גו'", וועלכער קומט גלייך בהמשך לזה, איז אויך אַ דין מיוחד ביי חטאת[5] — אַז מצד דער חומרא פון חטאת, ווערט (באַלד) אַ חיוב אַרויסצונעמען די בליעת החטאת פון דער כלי (ווי דם החטאת פון דעם בגד): און דערפאַר זאָגט די תורה, אַז אַ כלי חרס, פון וועלכן מען קען ניט אַרויסנעמען די בליעה (ווי רש"י זאָגט דערנאָך[6] „כלי חרס . . אינו יוצא מידי דפיו לעולם") איז דער דין אַז — „ישבר" —

איז רש"י שולל דעם פירוש און זאָגט אַז דער דין פון „ישבר" איז ניט פאַר־בונדן מיטן חומר פון חטאת, נאָר „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר (ובמילא) והוא הדין לכל הקדשים" (ווייל ביי אַלע קדשים איז פאַראַן דער דין נותר)[7] — ניט ווי דער דין פון דם חטאת פון פריערדיקן פסוק.

אַבער הא גופא דאַרף מען פאַר־שטיין: וואָס איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא צו לערנען, אַז דער טעם איז מצד איסור נותר (ובמילא „הוא הדין לכל הקדשים")[8] — און ניט (ווי עס איז לכאורה משמע פון פשטות המשך הכתובים) אַז דאָס איז אַ דין מיוחד ביי חטאת (ע"ד ווי דער דין שלפנ"ז פון דם חטאת)?

---

1) ו, יז ואילך.

2) שם, כא.

3) והרי לא פרש"י טעם ד„אשר יזה מדמה על הבגד גו' תכבס במקום קדוש" שבפסוק שלפנ"ז — אף שברמב"ן שם (ועוד) פי' הטעם „שלא יצא חוץ לקלעים" [אלא ש"ל שמובן הוא מפרש"י שלפנ"ז ד„יקדש" היינו „(תאכל) כחומר שבה". ואכ"מ].

4) ראה גם רמב"ן (לעיל סוף פסוק יח): וחידש דינין הרבה בנבלעים מן החטאת.

5) וכ"ה שיטת הרמב"ם — הל' מעשה הקרבנות פ"ח הי"ד. וראה לקמן סעיף ט.

6) בד"ה ומורק ושוטף, וכדלקמן סעיף ב.

7) וראה ראב"ד הל' מעה"ק שם. וראה לקמן סעיף ט.

8) הכרחו של רש"י שהוא מצד „הבליעה שנבלעת בו" (ולא גזה"כ מצד עצם הבישול•) — י"ל בפשטות, שהוא מצד החילוק שבין כלי חרס וכלי נחושת (אבל ראה לקמן הערה 17). ויותר מסתבר לומר — מכיון שבא בהמשך לפסוק שלפנ"ז שאירי בדיני נבלעים. וראה לקמן בפנים.

והשאלה שבפנים היא — מנ"ל שהוא מטעם איסור נותר. ולהעיר (ע"ד ההלכה) מהר המורי' לרמב"ם שם.

•) וראה זבחים (צה, ב) „בישול בלא בילוע מאי־פרש"י ותוס' ד"ה אלא — שם צו, א. רא"ש ע"ז עו, א (פ"ה סל"ו). ועוד.

ואדרבה — לכאורה איז שוועך צו אַנ־נעמען (ע"ד הפשט) אַז דער דין פון „ישבר" איז מצד איסור נותר, ווייל:

א) בפשטות לייגט זיך ניט צו זאָגן אַז אויף דער בליעה זאָל זיך לייגן דער גדר „נותר"[9], וואָרום דער טייטש פון „נותר" איז — אַן איבערבלייב פון דעם וואָס מ'האָט פריער געעסן, והיינו אַ מציאות ממשית וואָס איז ניתן לאכילה — משא"כ די בליעה בכלי, וועלכע איז ניט בגדר אכילה ובמילא אויך ניט קיין „נותר" פון דבר שנאכל.

ב) אויב דער „ישבר" איז מצד איסור נותר, הייסט עס, אַז דער חיוב פון „ישבר" איז חל (ניט גלייך נאָכן בישול, נאָר) ערשט נאָכדעם ווי ס'ענדיקט זיך דער זמן אכילת הקרבן (וועז עס ווערט נותר)[10] — האָט די תורה געדאַרפט אַנ־געבן דעם זמן פון חיוב השבירה (פונקט ווי תורה גיט אַן דעם זמן וועז דער איסור נותר איז חל אויפן בשר הקרבן)[11]?

ב. ווייטער איז רש"י מעתיק דעם וואָרט „ומורק" און איז מפרש: ל' תמרוקי הנשים[12] אשקורי"ר[13] בלע"ז [ד.ה. אַ דבר המצחצח[14]]. און דערנאָך איז ער מעתיק „ומורק ושוטף" און איז מפרש: לפלוט את בליעתו, אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו[15] לעולם.

איז ניט גלאַטיק: דער פירוש רש"י אויף „ומורק ושוטף" (לפלוט את בליעתו אבל כלי חרס כו') איז דאָך אַ המשך ישר צום פריערדיקן פירוש אויף „ישבר" (לפי שהבליעה כו' נעשה נותר) — האָט רש"י געדאַרפט מסמיך זיין די ביידע פירושים און ניט מפסיק זיין צווישן זיי מיטן אַפטייטש פון וואָרט „ומורק" [וועלכן ער האָט געקענט זאָגן נאָכן פירוש וועגן תוכן הענין פון „ומורק

9) וגם ע"ד ההלכה — ראה הראב"ן לע"ז סי' שיג (וראה תו"ש פרשתנו ב„מילואים" ע' רמח). שו"ת חת"ס יו"ד סקי"ד ד"ה וכבר. השקו"ט בכלי חמדה עה"ת פרשתנו כאן. ועוד (ולהעיר מדעת רב אשי ע"ז עו, א). ואכ"מ.

10) לא מיבעי להשיטות דשבירת כלי חרס היא מצד דין שריפת נותר (ר"ן ע"ז שם (הובא בצידה לדרך כאן). וכן משמע בתוד"ה אלא (זבחים צו, א) בסופה (וראה שו"ת חת"ס יו"ד סצ"ח). לבוש על פרש"י כאן. ועוד. וראה לקמן בפנים סעיף ז ואילך) — אלא אפילו להסוברים שהטעם הוא כדי שלא יפלוט הנותר בתבשיל אחר (ראה רא"ש ע"ז שם. תו"ש פרשתנו כאן אות קפח. ושו"נ. וכן משמע מקושיית הרא"ם ועוד) — הרי חיוב שבירה הוא רק לאחרי זמן אכילתו כשנעשה נותר (ראה רא"ם, גור"א ועוד).

בדברי דוד (וראה גם חזקוני) כאן, שחיוב שבירה הוא לפני זמן איסורו שלא יבא לידי נותר. אבל מסתימת לשון רש"י משמע שהשבירה היא מחמת שכבר נעשה נותר (כדעת רוב מפרשי רש"י). וראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן.

— ע"ד ההלכה ראה משנה זבחים צו, סע"ב ובמפרשים שם. תוד"ה ממתין שם צז, סע"א. רמב"ם הל' מעה"ק שם „עקב אכילה" ובנ"ב שם. ועוד. ואכ"מ.

11) ובפרט שפרטי דיני נותר (מלבד פסח — בא יב, י) נאמרו רק לקמן (פרשתנו ז, טו ואילך ובפרש"י שם).

לכאורה אפ"ל שהתורה סמכה על מש"נ לקמן במקומו (וכמו לגבי הבשר עצמו, שנאמר החיוב דאכילת בשר קרבנות לפני שנתפרש זמן אכילתו ודין נותר). אבל לכאורה דוחק, כי מאחר שבתורה לא מפורש ששבירת כלי חרס היא מטעם נותר, הו"ל לפרש זמן שריפתו.

12) אסתר ב, יב.

13) בכמה דפוסים „אישקורמנט". — וראה בספרים הדנים בהבלע"ז שבפרש"י.

14) רש"י אסתר שם, ג.

15) „פי' גיעול הנבלע בו" (שו"ע אדה"ז סתנ"א ס"ו). ובס' המכתם לפסחים (ל, ב) „כלומר מידי הדופי והריעות שלו"..וראה ס' זכרון על פרש"י כאן.

— הטעם שמעתיק ל' זה (מפסחים שם) ולא כ' „מבליעתו" (כלשונו כאן גופא כמ"פ) — נתבאר בההתועדות.

ושוטף", און ווי מען געפינט בכ"מ בפרש"י[16] אז פריער איז ער מפרש דעם תוכן הענין און דערנאך דעם פירוש התיבה].

אין דעם פירוש אויף „ומורק ושוטף" איז ניט מובן:

פון דעם וואס רש"י איז מסיים „אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם" איז משמע, אז פון דעם דין „ישבר" וואס שטייט ביי כלי חרס גופא וואלט מען ניט געווואוסט אז „אינו יוצא מידי דפיו לעולם", נאר מען לערנט עס אפ נאר פון דעם דין „ומורק ושוטף, לפלוט את בליעתו" ביי כלי נחושת —

איז תמוה: פארוואס זאל מען דאס ניט קענען אפלערנען פון „ישבר" גופא? ווי־באלד אז רש"י אליין זאגט אז דער טעם פון „ישבר" איז מצד דער „בליעה שנבלעת בו"[17], איז דאס א באווייז, אז ס'איז ניטא קיין אפשריות אז די בליעה זאל נפלט ווערן (לגמרי?) פון א כלי חרס!

[ווייל אויב ס'איז דא אן אפשריות צו מפליט זיין די בליעה — איז אדרבה: דורך צעברעכן די כלי חרס ווערט דער איסור בלוע ניט „בטל מן העולם", זיין מציאות בלייבט אין די שברי כלי החרס[18]; משא"כ דורך פליטת הבליעה ווערט עס דאך בטל].

ג. ויש לומר הביאור בזה:

אין דעם פסוק שלפנ"ז זאגט די תורה צוויי דינים חלוקים בעניניהם:

א) א דין בשייכות מיט בשר החטאת — „כל אשר יגע בבשרה יקדש", וואס דאס מיינט (כפרש"י) „כל דבר אוכל אשר יגע ויבלע[19] ממנה", און וויבאלד דער (טעם) בשר החטאת ווערט נבלע אינעם אוכל, דערפאר איז דער דין (ווי רש"י איז מפרש): „יקדש, להיות כמוה אם פסולה כו' כשירה תאכל כחומר שבה".

ב) א דין בשייכות מיט דם חטאת — „ואשר יזה מדמה על הבגד גו' תכבס במקום קדוש"; און אין דעם איז דער דיוק „יזה" — עס איז ניט קיין בליעה באופן אז דער דם ווערט נתערב אין

16) ראה לדוגמא פרש"י בראשית ג, טז. ר"פ נח. ועוד.

17) משא"כ להסברא שהדין דישבר הוא (לא מצד בליעתו, כ"א) גזה"כ — נלמד זה דכלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם מהשינוי בדין כלי חרס מדין כלי נחושת (ראה תוס' וראש שנסמנו בשוה"ג להעה 8. תוד"ה התורה — פסחים שם).

ודוחק גדול לומר דמ"ש רש"י בד"ה ישבר שהטעם דשבירת כלי חרס הוא מצד הבליעה, סמיך על פירושו בד"ה ומורק (שמשם דוקא נלמד דטעם הדין הוא (לא גזה"כ אלא) מצד הבליעה) — כי [נוסף לזה שגם גבי טומאה (שהוא גזה"כ, לא מצד בליעה) מצינו חילוק בין כלי חרס לכלי מתכות כו' (שמיני יא, לג ובפרש"י) — הרי]

מזה גופא שרש"י כותב „ולמדך הכתוב כאן" רק לגבי „אינו יוצא מידי דפיו לעולם", ולא בנוגע כללות פירושו (שהטעם דישבר הוא מצד הבליעה) — מוכח, שהטעם דדין „ישבר" לא נלמד מסיום הכתוב. וראה הערה 8.

18) ראה תוס' סד"ה אלא — זבחים שם. ועוד. ויש שהקשו כן על דברי הר"ן הנ"ל (הערה 10), דאיך מועיל „ישבר" במקום „שריפה". ולהעיר מבחיי כאן (החילוק ד„ישבר" ו„תשבר").

19) במפרשי רש"י (לעיל פסוק יא) האריכו מנ"ל ש„יגע" פירושו „יבלע" (ולא ע"ד לעיל תצוה כט, לז. תשא ל, כט). — ובפרש"י דילן י"ל, דאל"כ מה מקום לפרטי הדינים שלאח"ז ב„בליעה" (אשר יזה מדמה גו' וכלי חרש גו') כאשר „כל אשר יגע . . יקדש". ואכ"מ.

כללות מציאות הבגד*[19], נאָר תורה זאָגט אַז וויבאַלד אין בגד געפינט זיך דם חטאת, דאַרף דער דם אַרויסגענומען ווערן פונעם בגד — „תכבס" [ומהאי טעמא איז דער חיוב כיבוס ניט אויף כללות הבגד, נאָר (כפרש"י) בלויז „מקום הדם"].

און דעריבער, ווען עס קומט צום פסוק „וכלי חרש אשר תבושל בו" — אַ חסרון מצד בליעת הבשר בכלי (וואָס ווערט נבלע דורך בישול[20]) — איז מסתבר צו זאָגן, אַז דער פאַל איז ניט אין גדר פון „אשר יזה מדמה", נאָר אין זעלבן סוג ווי דער דין פון „כל אשר יגע (ויבלע)-בבשרה": ד.ה. פריער זאָגט די תורה דעם דין פון בליעת הבשר אין אַ „דבר אוכל", און דערנאָך — דעם דין פון בליעת הבשר בכלי.

און מהאי טעמא לערנט רש"י אַז דער טעם פון „ישבר" איז (ניט מצד חומר החטאת, נאָר) מצד דעם איסור נותר — ווייל דעמאָלט האָבן ביידע דינים („כל אשר יגע בבשרה", „וכלי חרש אשר תבושל בו") דעם זעלבן גדר:

פונקט ווי דער דין פון „כל אשר יגע בבשרה יקדש" איז ניט אַ גזירת הכתוב מצד חומר החטאת — מען געפינט דעם זעלבן דין אויך פריער ביי מנחה[21] [„כל אשר יגע בהם יקדש", וכפרש"י שם[22]: קדשים קלים או חולין שיגעו בה ויבלעו ממנה. יקדש, להיות כמוה כו'] — נאָר דאָס איז אַן ענין שבסברא[23], אַז די בליעת (טעם) הבשר פועל'ט אויף דעם דבר שבו הוא בלוע (און דערפאַר איז נעשה „כמוה").

עד"ז איז דער דין פון בליעה בכלי חרס ניט אַ גזירת הכתוב (מצד חומר החטאת) נאָר אַן ענין של סברא (וואָס איז שייך אויך ביי אַנדערע קדשים) — „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר".

ד. עפ"ז איז אויך פאַרענטפערט פאַרוואָס מען קען ניט אָפּלערנען פון „ישבר" אַז „כלי חרס . . אינו יוצא מידי דפיו לעולם" — כאָטש דער טעם פון „ישבר" איז מצד דער בליעה שבו:

וויבאַלד דער דין פון „וכלי חרש . . ישבר" קומט בהמשך צום דין „כל אשר יגע בבשרה יקדש", דאַרף לפ"ז אויסקומען, אַז דער דין פון „ישבר" איז ע"ד ווי דער דין פון „יקדש": פונקט ווי דורך דער בליעה אין דעם „דבר אוכל" ווערט דער אוכל „כמוה", אַז דיני הבשר הבלוע טראָגן זיך אַריבער אויף דעם

---

*19) ע"ד ההלכה (זבחים צח, ב. רמב"ם הל' מעה"ק פ"ח ה"ט) הדם צ"ל בלוע בבגד (ולא רק נוגע). אבל (נוסף לזה שלא נזכר בכתוב או בפרש"י לשון „בלע" (ע"ד פרש"י לעיל „יגע ויבלע"), הרי) בליעת דם בבגד אינה שייכת לכללות הבגד, כבפנים.

20) ע"ד ההלכה — ראה לעיל שוה"ג להערה 8. אבל ע"ד הפשט בישול שייך לבליעה. ודיבר הכתוב בהווה. וראה בפנים ההערה שם.

21) פרשתנו ו, יא.

22) ויש לומר שמטעם זה כפל רש"י פירושו גבי חטאת — להדגיש שאינו גזה"כ במנחה (וראה זבחים צח, א הצריכותא דמנחה וחטאת).

אלא שצע"ק השינויים בפרש"י: במנחה — (1) בהד"ה „כל אשר יגע וגו'". (2) קק"ל או חולין. (3) בד"ה יקדש — „יאכלו כחומר המנחה". משא"כ אצל חטאת — (1) בהד"ה מעתיק „כל אשר יגע בבשרה". (2) „כל דבר אוכל". (3) „תאכל כחומר שבה". ואכ"מ.

23) שלכן גם בפשוטו של מקרא מסתבר שזהו דין בכל הקדשים (ראה ע"ד ההלכה — זבחים צז, ב ואילך).

„דבר אוכל" — עד"ז איז ביי דער כלי וואָס האָט בולע געווען מבשר החטאת, אַז דער דין פון „ישבר" איז (ניט נאָר מצד דער בליעה שבו, נאָר) אויך מצד דער כלי. וויבאַלד די כלי האָט אין זיך בליעת נותר, לייגט זיך אויף דער כלי אַ דין (שריפה[24]—) שבירה (כאילו נאמר אַז די כלי ווערט „נותר").[25]

און דערפאַר קען מען פון דעם דין „ישבר" ניט ווייסן אַז „כלי חרס . . אינו יוצא מידי דפיו לעולם" — ווייל אפילו אויב עס וואָלט יע געקענט זיין פליטת הבליעה (ע"י הגעלה כו'), איז נאָך אַלץ דאָ דער חיוב „ישבר" אויף דער כלי צוליב דעם וואָס דער איסור בלוע האָט אויף אים געפּועל'ט ער זאָל זיין „כמוה", כנ"ל.

דוקא נאָכדעם ווי מ'ווייס דעם דין „ומורק ושוטף" ביי כלי נחושת — אַז ביי כלי נחושת איז געניג די פליטת הבליעה דורך מריקה ושטיפה און ס'איז ניט קיין חיוב צו מאבד זיין די כלי (אין דער צייט ווען ביי כלי חרס איז ניט אַזוי דער דין) — לערנט מען דערפון אַפּ, אַז ביי כלי חרס איז ניט שייך „לפלוט את בליעתו", „למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם".

ה. עס בלייבט אַבער ניט מוסבר: ווי‌באַלד אַז אויך די כלי נחושת האָט אין זיך געהאַט בליעת איסור נותר — האָט זיך געדאַרפט לייגן אַ חיוב פון „ישבר" אויף דער כלי (אפילו נאָך דער פליטת הבליעה, לכאורה)?

וואָלט מען דערפון געקענט מדייק זיין, אַז דער טעם פון „ישבר" ביי כלי חרס איז (ניט אַ דין אויף דער כלי גופא, נאָר) בלויז צוליב דער בליעה (וואָס קען ניט נפלט ווערן פון אַ כלי חרס).

— באַווארנט עס רש"י דורך מפסיק זיין צווישן די צוויי פירושים (וועגן דעם דין פון כלי חרס און כלי נחושת) מיט דעם פירוש פון וואַרט „ומורק" — „לשון תמרוקי הנשים כו'", וואָס מיינט (ווי רש"י טייטשט אין מגילת אסתר[26]) „דברים המצחצחין", און דערמיט וויל רש"י אַרויסברענגען אַז דער דין פון „ומורק" איז בדוגמא צום דין כיבוס פון דם חטאת.

והיינו: די צוויי דינים אין אונזער פסוק (וכלי חרש גו' ואם בכלי נחושת גו') זיינען מעין די צוויי דינים פון פרי‌ערדיקן פסוק (כל אשר יגע גו' ואשר יזה מדמה גו'):

א) דער דין „וכלי חרש גו'", פון וועלכן עס קען ניט נפלט ווערן די בליעה — איז בדוגמא דעם דין פון „כל אשר יגע גו'" — „דבר אוכל אשר יגע ויבלע ממנה", וואָס היות אַז פון דעם דבר אוכל קען מען ניט מוציא זיין די בליעה פון בשר הקודש, דערפאַר איז דער דין — „יקדש, להיות כמוה".

ומעין זה איז ביי כלי חרס, אַז עס ווערט „כמוה" (ווי די בליעת נותר) ובמילא לייגט זיך אויף דער כלי אַ חיוב פון „ישבר".

ב) דער דין פון „ואם בכלי נחושת גו'" וועלכער קען יע פון זיך פולט זיין די

24) ראה לעיל הערה 10 ש(לכמה דיעות) זהו טעם הדין ד„ישבר".

25) עפ"ז מתורצת בפשטות קושיית הש"ס (זבחים צו, רע"א) „אמאי ישברו נהדרינהו לכבשונות" — כי ע"י כבשונות „נעשים ככלים חדשים" (ר"ת בתוד"ה אלא שם), היפך הציווי ד„שריפת" (ביטול) הכלי. ולכן צ"ל „ישבר" דוקא.

26) נסמן בהערה 14.

בליעה, איז מען דעם דין פון „ואשר יזה מדמה על הבגד", וואס וויבאלד מען קען ארויסנעמען דעם דם פון דעם בגד, איז דער דין (ניט „יקדש, להיות כמוה", נאר) „תכבס" —

איז מען זה בענינו וויבאלד די בליעה קען נפלט ווערן פון דער כלי נחושת, לייגט זיך ניט קיין חיוב שריפת (—שבירת) נותר אויפן כלי, נאר בלויז אויף דער בליעה[27].

ו. עפ"ז — אז „ומורק ושוטף" איז בדוגמא צום דין „תכבס" (ביי דם חטאת) — יש לומר יתירה מזו, אז דער־מיט וואס רש"י איז מפסיק צווישן די צוויי פירושים מיטן טייטש פון „ומורק", דייטעט ער אן, אז דער דין פון „ומורק ושוטף" איז ניט בדומה צום דין פון „ישבר"

[אז מ'זאל זאגן אז ביידע טוען אויף דעם זעלבן ענין — שריפת נותר, נאר ביי כלי חרס (וואס „אינו יוצא מידי דפיו לעולם") איז עס דורך „ישבר", און ביי כלי נחושת — דורך „ומורק ושוטף"],

נאר עס איז אן אנדער גדר:

פונקט ווי דער דין פון „תכבס" ביי דם חטאת איז ניט פארבונדן מיט אן איסור אדער פסול אין דעם דם, נאר ביי דם חטאת האט תורה מחדש געווען אז אין פאל פון „יזה מדמה על הבגד" איז דא א חיוב פון „תכבס" — עד"ז ביי „ואם בכלי נחושת בושלה", איז דער חיוב פון „ומורק ושוטף, לפלוט את בליעתו" ניט מצד דעם איסור נותר אין דער בליעה (ווי ביי „כלי חרש אשר תבושל בו"), נאר צוליב דעם גדר פון בשר חטאת שבה, כדלקמן (סעיף ז־ח).

[דערמיט ווערט מען פארשטיין דעם טעם השינוי, וואס ביי גיעולי נכרים איז דער לשון הפסוק[28] „כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש" (ווי רש"י טייטשט דארטן: כדרך תשמישו הגעלתו, מה שתשמישו ע"י חמין יגעילנו בחמין כו'), משא"כ דא שטייט „ומורק ושוטף במים":

ביי הגעלה פון א דבר איסור איז דער עיקר מכוון צו מבטל זיין די בליעת האיסור, וואס אויף דעם איז געווג „יגעילנו בחמין"; משא"כ דער דין פון „ומורק ושוטף" ביי חטאת איז בדומה צום דין מיוחד (ביי דם חטאת) פון כיבוס הבגד, און דעריבער איז ניט גענוג הגעלה לחוד (וועלכע איז מבטל די בליעה), נאר דער „יפלוט את בליעתו" דארף זיין אין אופן פון „ומורק ושוטף במים"[29], מצחצח זיין און אויסשווייגקען די כלי[30] (בדוגמא צו כיבוס)].

ז. ווערט מען דאס פארשטיין בהקדם די שאלות הנ"ל (סוף סעיף א) — ווי

---

27) עפ"ז מובן למה הפסיק הכתוב בין הדין ד„וכל אשר יגע גו" ו„כלי חרש גו" בכתיבת הדין דדם חטאת (דלכאורה הו"ל להסמיכם, מכיון שיש להם תוכן שווה, כנ"ל סעיף ג) — כי שני הדינים שבשני הפסוקים הם בהתאם זה לזה.

28) מטות לא, כג.

29) וגם ע"ד ההלכה הדין דמריקה ו(לכל הדיעות) שטיפה הוא הוספה על דין הגעלה (ראה זבחים צו, ב ואילך וברש"י ותוס' שם. ועוד).

30) עפ"ז יומתק הטעם שמביא רש"י הרא' מפסוק „תמרוקי הנשים", ולא הביא הפסוק שלפנ"ז (שם, ג) „תמרוקיהן" [וראה שם, ט. ובכתוב זה עצמו „מרוקיהן". וראה ירמי' מו, ד ובפרש"י] — כי בזה מודגש שהכוונה לא רק לבטל פסולת כו', כ"א כמו „תמרוקי הנשום" שהם לעדן את הבשר (כפרש"י אסתר שם, ג)] — עוד טעם נת' בשיחת ש"פ שמיני תשל"ו.

פאַסט דער שם „נותר" אויף „בליעה", און פאַרוואָס גיט ניט אַן תורה דעם זמן „שריפתו" („ישבר")?

באַוואַרנט עס רש"י בדיוק לשונו: „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר", וואָס רש"י מיינט דאָ — אַז מיט דער בליעה גופא ווערט עס (באַלד) נותר.

די הסברה אין דעם: דער גדר פון „נותר" ע"ד הפשט איז ניט אַז אכילה לאחר זמנה ווערט נתהפך אין אַן איסור נותר, נאָר דער בשר ווערט נותר צוליב דער אי אפשריות אויף אכילה. ד. ה. ביי בשר קדשים האָט די תורה מתנה גע־ווען צוויי חיובים: עיקר החיוב איז לכל לראש — מצות אכילתו (כל זמן מען מעג עס עסן); אויב מ'קען עס אָבער ניט עסן — טאָר מען עס ניט לאָזן סתם ליגן, נאָר מען דאַרף עס גלייך פאַר־ברענען[31].

און דאָס איז אויך די הסברה בנוגע לבליעה: דערמיט גופא וואָס דער (טעם ה)בשר ווערט נבלע אין אַ כלי און ווערט אויס „אוכל" — ווערט עס גלייך נותר און מען דאַרף עס פאַרברענען. און דערפאַר איז דער דין, אַז „כלי חרש אשר תבושל בו ישבר": עס לייגט זיך גלייך אויף דעם דער חיוב פון שריפת נותר[32] (וואָס ביי בליעה בכלי חרס איז עס דורך „ישבר"[24]).

[און דאָ זעט מען ווי רש"י בדיוק לשונו באַוואַרנט אַן אריכות'דיקע שקו"ט אין מפרשים: דער ראַ"ם פרעגט אויף רש"י[33]: פאַרוואָס דאַרף מען צעברעכן דעם כלי חרס צוליב דעם וואָס די „בליעה שנבלעת בו נעשה נותר" — לויט דער שיטה אַז „לינת לילה פוגמת" (וואָס אַזוי איז דעת רש"י[34]) — קומט אויס, אַז באותו זמן (בבוקר) וואָס אויפן בשר דאַרף חל זיין דער איסור נותר, איז עס שוין דאָן (אַ דבר המותר זייענדיק) אַ „נותן טעם לפגם"?

ע"פ הנ"ל אָבער איז קושיא מעיקרא ליתא, ווייל לויט רש"י (בפירושו עה"ת, וואו ער איז מפרש פשוטו של מקרא) איז אויף דער בליעה חל גלייך דער איסור נותר צוזאַמען מיטן חיוב שריפה].

ח. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין דעם חילוק צווישן כלי חרס און כלי נחושת:

אָט דער גדר אַז דורך דער בליעה עצמה שאָפט זיך דער איסור נותר — יש לומר[35], איז בלויז ביי כלי חרס וואָס „אינו יוצא מידי דפיו לעולם" און ס'איז שוין אוממעגלעך אַז די בליעה זאָל קומען לידי אכילה אין וועלכן־עס־איז אופן — און דערפאַר ווערט עס נותר. און דאָס איז דער תוכן פון דעם חיוב שבירה, אַ דין פון שריפת נותר[24], וכפרש"י „לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר".

---

31) ועפ"ז חידוש ונפק"מ להלכה — שע"ד הפשט בשר שנפסל מאכילה באיזה אופן שהוא נעשה תיכף נותר וחייבים לשורפו. ואולי י"ל דהלכות התורה הן ע"פ הרוב. ע"ד במו"נ ח"ג פל"ד.

32) ועפ"ז — אסור (ע"ד הפשט) לבשל עוד חטאת בכלי חרס זה, גם לפני סוף זמן אכילתו (משא"כ ע"ד ההלכה — ראה תו"כ פרשתנו כאן (וברמב"ם הל' מעה"ק שם) „ושונה ומשלישׁ").

33) וכבר האריכו במפרשי רש"י. ובצידה לדרך ציין לתוס', ראש ורי"ן ע"ז עו, א. ואכ"מ.

34) ע"ז שם — ראה תוס' שם. ועוד.

35) אבל אינו מוכרח, כי י"ל שעצם מציאות דבליעה (קודם פליטה) אינו בגדר „מאכל" שיחול ע"ז חיוב (ומצות) אכילה, ובדרך ממילא חל ע"ז חיוב שריפה. ולכן מקום לקס"ד גבי כלי חרס שהדין דישבר הוא מצד דין נותר אף אם הי' אפשר לפלוט את בליעתו, כנ"ל סעיף ד.

משא"כ ביי כלי נחושת וואו די בליעה קען יע נפלט ווערן, פועל'ט ניט די בליעה דעם דין נותר, וויבאלד ס'איז נאך ניט נשלל געווארן די אפשריות פון אכילה — מ'קען מאכן נאך א מאכל אין דער כלי און די בליעה וואס ווערט כולה נפלט אין דעם מאכל קען געגעסן ווערן ביחד עם המאכל[36];

און דאס וואס כלי נחושת דארף האבן מריקה ושטיפה איז (ניט בכדי לפלוט בליעת איסור (נותר[37]), נאר) בכדי צו אויסריניקן די כלי פון דעם (טעם) בשר החטאת (מעין פון כיבוס הבגד פון דם חטאת).

און דאס איז דער המשך אין פרש"י: פריער איז ער מפרש ווי ביי כלי נחושת איז דער חיוב פון „ומורק" — „מל' תמרוקי הנשים כו'" — בדוגמא צום דין פון „תכבס", און דאס איז דער תוכן פון „לפלוט את בליעתו" — אן ענין פון „כיבוס" (ניט „שריפת נותר"); און כדי צו מבאר זיין דעם חילוק, וואס ביי כלי נחושת איז ניטא קיין דין נותר מצד הבליעה ווי ביי כלי חרס — איז רש"י ממשיך „אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם", וואס דערפאר שאפט די בליעה בכלי חרס נותר.

ט. דערפון קען מען ארויסנעמען „ענינים מופלאים" ע"ד ההלכה, ובהקדים:

בנוגע דעם דין פון „וכלי חרש גו' ישבר גו' בכלי נחושת גו' ומורק ושוטף גו'" איז פאראן א פלוגתא צווישן דעם רמב"ם און ראב"ד: לויט שיטת הרמב"ם[38] איז דער דין פון „וכלי חרש גו' ישבר" א גזירת הכתוב דוקא ביי חטאת, משא"כ „מריקה ושטיפה" איז א דין ביי אלע קדשים; דער ראב"ד[38] האלט אבער, אז ביידע דינים (כלי חרס ישבר און מריקה ושטיפה בכלי נחושת) זיינען בכל הקדשים.

ווי איז שיטת רש"י? ביי „ישבר" זאגט רש"י „והוא הדין לכל הקדשים", משא"כ ביי „ומורק ושוטף במים" זאגט דאס ניט רש"י. בפשטות לערנט מען, אז ביידע דינים קומען בהמשך אחד, ובמילא דארף עס רש"י ניט זאגן נאכאמאל ביי כלי נחושת.

ע"פ הנ"ל אבער — איז עס בדוקא (און שיטת רש"י — בלימוד ע"ד הפשט — איז א דיעה שלישית[39]): דער דין פון „ישבר" וואס איז מצד שריפת נותר איז טאקע ביי אלע קדשים; משא"כ דער דין פון „ומורק ושוטף" איז לויט רש"י (בפשוטו של מקרא) בדוגמא צום דין „תכבס" וואס איז א חומר מיוחד ביי חטאת[40] (און ניט מצד דעם דין נותר).

(משיחת ש"פ צו תשל"ו)

---

36) ראה זבחים (צז, א) דלדעת ר"ט „כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו". ולהעיר מרע"ב על פרש"י כאן.

37) וגם את"ל שאם ישאר בלוע עד אחר זמן אכילתו ייעשה נותר — הרי דינו ככל כלי שבלע איסור שמגעילו ודי.

38) הל' מעשה הקרבנות פ"ח הי"א-יד.

39) ולהעיר מדעת ר"ש (משנה זבחים צה, ב. וש"נ) שקדשים קלים אינם טעונים מריקה ושטיפה, ובתוס' רעק"א למשניות שם, דגם ר"ש מודה שהדין דשבירת כלי חרס הוא בכל הקדשים. ע"ש.

40) ולהעיר שגם ע"ד ההלכה צריכים לימוד מיוחד שהדין דמריקה ושטיפה הוא בכל הקדשים (זבחים צו, ב. תו"כ פרשתנו ו, כב). וראה הערה הקודמת.